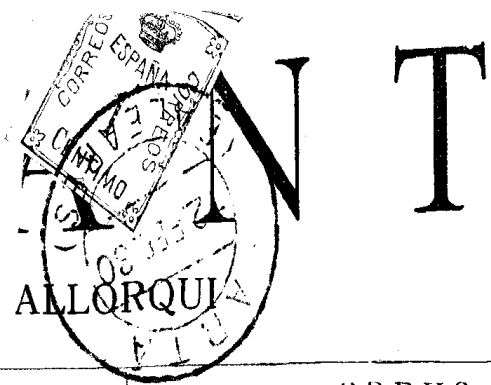

L

DAAD Loren, 11/10/30
 Seminari
 Palma
 DECEMARI

Any XIV Múm. 486
 ARTA 10 de Feber de 1930

DEU I PATRIA

PREUS

Artá i comarca, un any	4 ptes.
A fora	id. 6 »
Extranger	id. 10 »

SOTA EL SIGNE DE MISTRAL

I DEL REI EN JAUME

El dia del Ram de l'any 1230, que s'escaigué en el mes d'abril es rendiren a n'el Rei En Jaume, després d'un setge de vuit dies, els sarraïns refugiats en les Coves d'Artá i en les montanyes de la banda de llevant de l'illa de Mallorca. Fou un setge incruent ja qu'els moros havien anunciat a l'host cristiana la seva rendició dins vuit dies sino rebien ausili dels serraïns de la montanya.

El cronista posa en boca del Rei En Jaume aquestes paraules: "I, quant arribá el diumenge de Rams, a sol eixit, enviaren missatge als sarraïns de les coves dientlos que ens complís el tracte que ens havien fet. I, diguéren que encara no era tércia, i que l'haviem d'esperar. I, nos els diguérem que tenien raó, pero que s'aparellésin a devallar. I ells s'arranjaren, i es plegaren la roba de vestir, i ens deixáren allá dalt molt de forment, i d'ordi. I passada l'hora de mitja tércia començàren a devallar, i n'eixíren mil i cinc cents. I, prenguérem dos mil sarraïns qu'ocupaven ben bé una llegüa de roca; i la cavalcada hagué prés unes deu mil vaques i trenta mil ovelles. I entrarem alegrement i satisfets a la Ciutat de Mallorca".

La llarga filera dels catius seguí la cavalcada reial camí de Ciutat. De tota l'illa ja sols quedava en poder dels moros la serra de tre muntana, on per les montanyes de Sóller i Valldemossa comandats per el valent Xuaip s'havien fet forts uns tres mil moros. L'excurció del Rei En Jaume fins Artá (Artana diu la Crónica) fou decidida precisament per el valor dels sarraïns refugiats en la serralada del nord de l'illa, car la mainada sortí de Ciutat amb l'intenció de combatre Xuaip i els seus homes, pero trobant-se a l'alquería d'Inca

haguéren concell i considerant les dificultats amb qu'havien de topar per terror de tan mala petja, com es el d'aquelles montanyes, decidíren seguir cap a llevant, i «s'atendáren vora un riu qu'era allá baix, al peu de la costa» diu el cronista, riu que sols podia ésser el torrent de Sa Torre. A la descripció topogràfica que posa el Cronista en boca del rei es aquesta menció del riu el que ens fa suposar que es tractava efectivament de les Coves d'Artá, per bé que tot el que segueix podia ser aplicat a altres covals i cavernes del nostre terme. Diu així: "I els nostres combatien per l'entrada de la cova; i la montanya era tan pendent i tan alta qu'acabava en punta, i la roca eixia fora; i en mitg d'aquella roca havien estat fetas les coves, que cap pedra que vingués de dalt no podia fer mal als moros que en les coves estaven; pero hom podia tirar pedres a algunes de les barraques que ells havien fet".

El cert que hi ha de tot aixó es que aquella llarga corrúa d'esclaus (car com a catius s'haguéren d'entregar eis moros) que mesclats amb les vaques, i el xots, i les bistias carregades de forment i ordi feien el seguici trionfal del Rei, formava la caravana de la desolació que sortint de les nostres montanyes atravessá el pla de Mallorca per anar a ser engolida en els abismes del no ser. Al trespasar, aquelles dues mil ànimes les muraldes de Ciutat deixáren virtualment a defora, i per a sempre la seva personalitat, i no solsament deixáven d'existir com a persones civils sino també com a poble. Demunt l'Artana sarraïna que acabava de morir amb les seves costums, amb la seva religió, amb la seva llengua, fins amb els seus mètodes propis de cultiu s'

aixecava l'aua esplendorosa de una nova civilització. Desde aquell instant les montanyes, els comellars, les masies i els torrents, tot quant constitueix la nostra contrada fou batejat de nou amb els bells mots catalanesecs que els assenyallaren els nous dominadors. En aquell moment començà a ressonar per les almantes dels nostres olivars la veu dels avis nostres, que al prendre possessió de la terra conquistada li daren nom, i per aquell nom que fa setcens anys repeteixen d'una generació a l'altra els artanencs, totes les coses esdevingueren més plenes de gràcia i de virtut.

Així ens pervingué la nostra parla gelosament guardada set segles per la nostra pagesia, passada de pares a fills com l'herència més preuada, i es estat emprant sos mots, fidels al geni del fundador de Mallorca cristiana, com ens ha estat possible tributar homenatge a l'alt En Jaume al complir-se l'aniversari de la seva gesta èpica.

El tresor de la llengua, que llúu cada dia amb més força en nostre cel, sofrí com totes les coses humanes, els seus eclipsis, però mai a la pagesia que sap sempre conservar viva la saba del terror, sino a les ciutats, on amb coses postisses cerquen sovint apadassar inutilment la vesta provinciana, inhàbils per imitar modes que no els van bé.

Desde el mitjorn de França Déu ens envià el Rei En Jaume la host del qual l'any 1230 foragità de Canyamel els derrers núclis sarraïns posant així la primera pedra de la nostra personalitat actual, deixant lliures els nostres camps i les nostres montanyes perque venguessin a conrar les els nostres avis. Quant el tresor dels antics,—la llengua—sofrí cops més crudels nesqué en el mitjorn de la França, l'any 1830, al Mas del jutge de Maiana, Frederic Mistral, geni pagès per excel·lencia que trobant-se amb una llen-

gua despreciada i envilida, com ho era la nostra per aquell temps, per la força que el poeta xuclava dels camps de la seva Provença; i per la virtut del sol que escaldava la seva pàtria, la va sapiguer pujar fins al cel. Sembla providencial que s'ajuntin aquest any els dos aniversaris gloriosos. Dos cap d'any que parlen al cor de tot bon artanenc. Al commemorar la gesta del Rei En Jaume hem de considerar que a son poble, la representació del qual ell incarnava, devèm el que sòm; al recordar la neixença de Mistral tenim al davant el camí a seguir per tal de poder conservar intacta l'herència del Conqueridor.

JOSEP SUREDA BLANES

La manera més solida de fer bé a la societat, es fer bons els homes.

TORRAS I BAGES

Cant a Mallorca

El passat diumenge dia 2 en el Col·legi de la Puresa de Ciutat fou estrenat un quadre regional que porta aquest títol, original de la nostra distingida col·laboradora Maria Esteva.

En boca de la gentil joveneta que representava la nostra vila, foren posades les següents estrofes que mostren com Clara sent en el fons del seu cor un amor intens per les nostres coses.

Jo som la jova artanenca,
allà vaig neixre i surà;
sab molt bé lo que es matjenca
es hàbil, llesta i vitenca
la dona que neix a Artà.

Puc dar de ma vila noves
que conegudes me són,
a n'el més sabi confón
la magnitud de les Coves
tal volta millors del món.

Una obra tan assombrosa
sòls Déu poria aixecà,
la cosa més valiosa
romàn menuda i borrosa
devant les Coves d'Artà.

Havem torres sarraïnes
i talaiots primitius
d'on treim joies mallorquines
que a dins un museu esqui
guardam en belles vitrines.

Mon poble té la ventura
que mèrit l'hi saben dà
fills seus de molta cultura
posant a una gran altura
el nom del poble d'Artà.

CROQUIS ARTANENCS

PER
FELIX

Ja estan a la venda.

La nostra Caixa Rural

Dia 26 de gener hi hagué la Junta General ordinària d'aquesta entitat que va transcorre amb la major harmonia. Foren reelegits dos vocals que reglamentàriament acabaven la seva missió quedant constituïdes les Juntes de la següent manera. *Consell d'Administració:* President, D. Antoni Blanes Mestre; Vicepresident, D. Pere Morell Oleza; Ségretari, D. Jaume Solivellas Llampayes. Vocals: D. Mateu Amorós Alzina, D. Antoni Genovard Esteva i D. Damià Vicens Gayà. Vocals suplents: D. Joan Cursach Garau i D. Joan Sanxo. *Consell d'inspecció:* President, Mossèn Pere J. Sureda Sanxo. Vocals: P. Rafael Ginard Bauçà, D. Pere F. Moragues Arcos, D. Bartomeu Flaquer Esteva, D. Antoni Esteva Esteva i D. Francesc Blanes Roger.

Pel balanç que se llegí varen veure tots els assistents quina és la situació de la nostra benvolguda Caixa Rural. Situació pròpera, pol·lent, desbordant que, mai per mai, pogueren somniar els seus il·lustres fundadors. Ve't aquí lo que arriba a fer la constància quan s'alia amb l'intel·ligència i la prudència. Gràcies a aquestes virtuts que han tingudes les seves juntes — i especialment la Junta d'Administració — la nostra Caixa Rural és la primera de Mallorca i se troba en condicions favorabilíssimes d'empendre, quan hi hagi oportunitat, una acció d'ordre social i cultural molt intensa. Ella ha protegit l'agricultura, ha fomentat l'estalvi, ha donada vida a un bell nombre d'entitats de caràcter econòmic, ha difús i propagades les bones lectures, ha ajudat als pobres fent-los préstams a un interès módic perquè poguessen ampliar les seves finques i ha foragitat d'Artà, i per complet, l'usura.

Però hi ha que consignar, perquè és de justícia i per altra part no és cap secret, que l'ànima d'aquesta benèfica entitat i el principal impulsor és don Antoni Blanes Mestre, son President, qui amb la seva intel·ligència i treball perfidiós, vigilància contínua i ull financer — secundat en tot per una de les persones més íntegres del poble i que estimen més aquesta institució, l'actual caixer, i caixer gairebé insubstituïble, D. Bartomeu Alzina — ha sabut posar la nostra Caixa Rural entre les més prestigioses d'Espanya. No són tampoc massa freqüents els cassos d'

una actuació de tanta responsabilitat, tan desinteressada i, al mateix temps, tan encertada, on l'únic estímul que hi pot haver és l'amor al poble i el nobilíssim desig de fer llibre i per això creim que és un dever — i el cumplim de gust — regoneixer aquest treball i aplaudir-lo amb les dues mans, sinó pareixeria que som desagrats i que els bons exemples ens passen per alt. Es precis que els artanencs coneguen l'obra admirable de don Antoni Blanes Mestre i de les Juntes qui l'assessoren qui, un dia derrera un altre, silenciosament, calladament, laboren per la prosperitat del poble. Homes rectilinis, incorruptes, inclinats sempre a favorir els petits, en qui el poble ha posada una plena absoluta confiança perquè han demostrat que n'eren mereixedors durant la seva tan llarga com fructífera actuació.

LLEVANT es complau a dir-ho en veu alta, els dona a tots, cordialment, l'enhorabona i fa vots perquè no defallesquen en son camí sembrat d'espines.

DE SON SERVERA

He fet una visita al nostre compatriota qui fa pocs dies arribá de la República Argentina Prof. Antoni M.ª Servera, qui amb molta de amabilitat m'ha concedit una *interviú*.

— ¿Vosté es dedica a l'ensenyança de la música?

— Si. Fa 23 anys. Desde que vaig partir de Mallorca, sempre la música ha estat la única dedicació meua. He tocat tots els gèneres: religiós, organista de la Catedral; líric, he sigut cinc anys empresari i director de companyias teatrals; coral, som director de chors d'aficionats que en las audicions anuals del Conservatori prenen part amb molt d'acert; clàssica, tenc una orquesta sinfónica que toca un repertori escullit entre els millors autors antics i moders.

— ¿Hi ha molta afició a la música?

— Molta. Aquí te la nómina de alumnes del meu Conservatori Beethoven que se varen examinar al Decembre passat. Aqueix diari "Diario Nuevo" vos dira que foren doscents quaranta tres les alumnes matriculades que s'examinaren i consigna el nom de trenta sis que varen rebre els Diplomas. Crec que en una Ciutat no molt gran, encara que sigui Capital de Província, on hi ha un Conservatori que té tal cantitat de alumnes i dona tal cantitat de Diplomas en un any, se pot dir amb molta raó que n'hi ha de afició a la música.

— ¿I que tal aquell país?

— Allà tot es gran. Desde el territori comprén tots els climes desde 23 graus baix de zero, en el siti que els espan-

yols irònicament anomenaren "Terra del foc" fins a 43 graus demunt zero en els confins del Paraguai i Bolívia. Avui neix un poble que demà ja es ciutat. Apenas s'ha nascut en tots els ordres, ve un desenvolupament a pressa i es torna gran. Allà tenim totes les bones qualitats que'ns va llegar Espanya: llengua, religió, costums i... algùn defecte també, com és la política, que es tan dolenta com aquí.

—¿I la política?

—Prou, i no fassiu preguntes indiscretas. Jo, encare que fassi 23 anys que estic allà, som sempre un convidat a un dinar, on tots els plats, per educació, tenen que agradarme, i no puc fer a fora de casa una apreciació desfavorable d'un país que estimo tant com el meu propi.

—Doncs, ¿perqué ve algùn desenganyat d'allà?

—Es llei natural; ni tots podem ser pobres ni tots rics, ni tots podem ser malalts ni tots bons; per un qu'es ret n'hi ha cent que caminen. L'inconvenient está dins ells mateixos que tenen ilusions que no es posible traduir a la práctica, al menos amb sa lliquesa que ells voldrien. Però jo vos asseguro que l'Argentina es un país de promisió per tot l'emigrant que tenga ganas de treball, i allà hi ha facilitats de vida que no hi ha cap part del mou.

Despedint nos deixarem acabada tan gentil converça, desitjant-li nous èxits i esperant que prest vulgui seguir aquí la carrera artística que allà va començar.

Com els demés anys, a la Porroquia tinguérem, els dies 31 de Jener, 1 i 2 Febrer, solemníssimes Coranta Hores.

El dia 1 de Febrer, festa de St. Ignaci l'Ajuntament prendi la Missa Major en la que predicà el Vicari D. Antoni Lliteras, el qual ens feu conèixer un sens fi de detalls per molts ignorans, de la formació de la nostra vila, sigles després de la Reconquesta.

L'orador Rt. D. Cosme Bausà de Felanits predicà el Triduo.

Se notà extraordinària concurrència en aquestes solemnitats.

—Segueixen les obras d'explanació de la carretera de Santa Margalida; actualment se treballa dins Xiclati; hi fan feina varias brigades d'operaris i els homes de la *prestació personal*.

Corresponsal.

La Caixa de Pensions

La Caixa de Pensions per els Vells i de Estalvis fa públic que haguérem estat expressament delegada per el Ministeri de Treball i Previsió per el pagament dels Subsidis que l'Estat concedeix a les families nombroses ha

organizat un servei gratuí per la tramitació dels Expedients de sollicitut i pagament de dits subsidis.

Tenen dret al subsidi de families nombroses els pares de families obreres que viven exclusivament de un salari o jornal i que no disfrutin un ingrés anual superior a sis mil pessetes, tenguent a son càrreg de vuit fills en endavant.

El subsidi es proporcional al nombre de fills, corresponent a les families de 8 fills, 100 pessetes anuals, a les de 9, 150, a les de 10, 200, a les de 11, 250, a les de 12, 300, a les de 13, 375, a les de 14, 500, a les de 15, 600, a les de 16, 700, a les de 17, 850 i a les de 18 fills o més 1000 pessetes anuals.

Ademés d'aquests subsidis, les families que les obtenguin se beneficien d'altres varies ventatjes com: ma ricules gratuïtes en establiments de ensenyança oficials

La Caixa de Pensions per els Vells i de Estalvis cuida gratuïtament de tramitar les instancies i realitzar els pagos, una vegada resoltos els corresponents expedients.

Per utilizar aquest servei els pares de families nombroses poden acudir a la Caixa de Pensions per els Vells i de Estalvis en les seves Sucursals de: Inca, Lluchmajor, Mahó, Manacor, Palma i Sóller.

La Caixa de Pensions prega a les persones de bona voluntat que tenguin noticia de families obreres nombroses que fassin arribar a coneixement de les mateixes, el Règimen Oficial de subsidis a son favor, de que cuida la referida Caixa.

DE CA NOSTRA

—Poc ens hem temut en la nostra vila del canvi polític operat en les altes esleres del Govern d'Espanya. Constituit definitivament baix la presidencia del general Dàmas Berenguer, tothom espera la manera com se farà la renovació dels Ajuntaments. Aquí, fent honor a la veritat hem de dir que, ningú sentia simpatia per aquella organizació que duia aquell nom que tan bé li esqueia; però, així mateix hem de lamentar que certes actituds hagin pogut ajudar, encare que d'una manera remota, a n'el manteniment d'un estat de coses que, si haguessin durat un poc més, duien irremisiblement, l'Estat a la ruina.

Esperem sense precipitacions l'obra de restauració de la normalitat a la qual vol anar l'actual govern i preparem-nos per treballar d'una manera prou digna, que fassi impossible el retorn d'una altre dictadura.

Si cada ú s'estudia a si mateix i se fa el propòsit de ajudar amb la masura de les seues forces al sosteniment

de la verdadera llibertat, el triuñf de la justicia no se farà esperar i serà l'esperó que farà moure els nostres cors pel camí de la veritat.

—La palmera del Mirador que durant aprop d'un segle havia resistit les ventades i havia estat la seua copa el blanc dels sentiments inhumans dels atòts, fou tronxada per un cop de mestral el dia 31 del mes passat. En pocs anys els tres millors exemplars de palmeres de la nostra vila, han desaparegut; destruïdes pel vent, dues (la de l'Hort d'En Sureda) i tallada la de ca'n Tafona per amenassar amb la seua inclinació les taulades dels veinats.

Sabem que un bon artanenc ha oferit un bell exemplar per si se vol sembrar en el lloc del desaparegut.

—A la carretera nova s'han sembrat morers en les faltes que hi havia del arbrat d'ombra que tant l'embelleix. També se n'an sembrat a la carretera de Capdepera, però aquestes, una ma inconscient, (volem creure que qualche atlot) les ha rompudes a totes a més de mitjan lloc. Seria de conveniència un escarment i per evitar que se realisin aquestes selvatjades que indignen als qui ho contemplen, recomanam que se tenga una mica més d'atenció a l'escola, que si els nostres infants hi anassin lo que toca, aprendrien a respectar els arbres lo mateix que les persones i no ens hauriem de lamentar d'aquestes lletjures.

—Al escorxadador municipal durant el mes de gener, s'han sacrificat, per el consum de la nostra vila. 114 caps de bestia de llana i cabrú amb 1320 quilos de pés en canal i 1 porc de 18 qls.

—Durant aquesta desena hem tengut un temps d'hivern, han dominat les plujes, seguides i fortes, algunes amb calabruix que en alguns punts de la montanya cobria la terra, poc sol i bastant de vent, els torrents corren, però no totes les fonts han reventat, fa fret i bones gelades.

—Sobre el suposat enfonsament del barco espanyol «Manuel Arnús» de la Companyia Transatlántica, que no fa molt publicà la premsa, llegim un telegram dirigit a l'amo En Guillem Bujosa per el representant a Barcelona de dita companyia Sr. Ripol, que diu: «Manuel Arnús llegó Habana día 6 sin novedad», lo que aclareix una dupta per quant sabiem que en ell hi viajaven mallorquins.

—Hem rebut un atent B. L. M. de la Junta Directiva de la «Peña Flaquer», participant nos la constitució de la Societat.

A causa del mal temps no se pogueren dur a cap els diferents actes projectats per celebrar la fundació, que quedaren suspesos fins diumenge 16.

Royal Fruit

Beguda exquisita, elaborada amb extracte de fruites. Proveu le, és deliciosa.

GASSEUSES Y SIFONS

Fabricant:

M. MUNTANER FLAQUER

Fàbrica i despaig:

P. DES MARXANDO. Artá

No descuideu de visitar la nostra casa

En ella hi trobareu tot lo necessari per satisfer el gust més refinat.

Se serveixen LUNCHS amb
prontitut i perfecció

GRAN COLMADO L'ESPERANÇA

P. DEL MARXANDO 3.- ARTA

JAUME PICO

(A) ROTCHET

té una Agencia entre Artá, Palma i Capdepera i heiva cada dia.

Serveix amb prontitut i seguretat tota classe d'encàrregs.

Direcció a Palma: Harina 38.
Artá: Palma n.º 3.

Automòvils de lloguer

DELS GERMANS

SARD (a) Terres

Tenen servici combinat amb el
Ferrocarril.

Excursions a Ses Coves, Calarratjada i demés punts de Mallorca a preus convenguts.

Carré d'En Pitxol n.º 8.
Id Son Servera n.º 29 } ARTA.

Panaderia "VICTORIA"

(ES FORN NOU

de Bartomeu Esteva

Successor de Miquel Roca Castell

A sa botiga hi trobareu sempre: pan, panets, galletes, bescuits, rollets, i tota clasa de pasticeria.

Se serveix a domicili.

Netedat, prontitut i economia

C. de Palma 3 bis. ARTA

NAUMAN

MAQUINAS PARA COSER Y BORDAR

Es la fábrica para dichas máquinas mas grande del continente.

(MARCA ALEMANA)

Depositorio esclusivo en ARTA

CAN GANANSI

ALMACENES MATONS

- DE -

RAFAEL FELIU BLANES

C. DE JAIME II NÚM 39 A 149

Palma de Mallorca

Sastrería para Señora y Caballero
Artículos y novedades para vestir
de todas clases.

GRANJA BARCINO

PER TOTA CLASSE D'AVIRAM
DE RAÇA, CUNIS, COLOMS,
ALIMENTS ESPECIALS PER
POLLS, I PONEDORES, INCUBADORS;
ANELLES. PLANS
I CONSULTES.

CONSELL - MALLORCA

AGENCIA DE ARTA A PALMA Y
-- VICEVERSA DE --

ANTONI GILI (a) Comuna
SERVICI DIARI EN PRONTITUT I
ECONOMIA DE PREUS
ENCARREGS A DOMICILI

DIRECCIO:

Palma -- Banch de S'oli, 24

Artá--Can Comuna Centro

Panaderia Moderna

DE

JUAN MATEMALES

Diariament elabora: pá, panets i pastes de totes classes.

BON SERVICI, NETEDAT I
ECONOMIA

Carré del Sol, 2.

Artá

Rafel Sastre (a) Vergé

PINTOR

Ofereix els seus servicis

Especialitat en automòvils

i carretons

reproduccions i retrats

C. de la Sombra-ARTA

FONDA "LAS PALMERAS"

PLASSA MAJOR, 20 Y 21 (PALMA)

NOVA DIRECCIÓ

A CARREC D'EN

Juan Bauzá Pcu

Servici esmerat i econòmic--
Menú exquisit i abundant--Ha
bitacions netes i ventilades.

FABRICA DE FIDEUS

i tota classe de pastes alimentícies d'en

NICOLAU CARRIO

Carré de Palma, n.º 48

Preus sens competència

¡ Pronte anunciaré !

MIGUEL ROCA CASTELL